

«ESTEM INDEFENSOS DAVANT ELS EDITORS»

Pérez Montaner, l'intimisme col·lectiu

Jaume Pérez Montaner, professor universitari, assagista i poeta. «Adveniment de l'odi» (1976), «Museu de cendres» (1980), «L'heura del desig» (1985) i les diverses aproximacions i traduccions avalen l'aventura.

M. Alberola

Va nàixer en 1938 a l'Alfàs del Pi (la Marina Baixa), però molta gent creu que és més jove perquè va publicar tard i que és d'Alcoi perquè hi va viure molts anys. Després de transhumar per diverses localitats va parar a València per estudiar-hi Filosofia i Lletres, i el 1962, coincidint amb les vagues d'Astúries i la detenció de Jordi Pujol, Jaume Pérez Montaner va canviar de domicili: ell, Màrius García Bonafé, Paco Codonyer, Àngel Pestana i José Galán van ser jutjats a Madrid per «rebel·lia militar». «Quan vaig entrar a la presó, encara tenia una octavilla a favor de Jordi Pujol —¡qui ho diria ara!— en la butxaca, i me la vaig haver d'engolir. Em van condemnar a dos anys de presó, dels quals només vaig complir quinze mesos».

Amb la llicenciatura a la butxaca, com l'octavilla, va embarcar cap als EUA, on uns amics li havien buscat una plaça de professor que no trobaria: «Vaig passar uns setmanes desesperat fins que, a través d'un altre amic, vaig trobar faena a l'institut Dalton School, allà on Diane Keaton feia de professora al *Manhattan* de Woody Allen». Hi havia viatjat com a turista i a Harlem, probablement, el van confondre amb un «puertorriqueño» i li van donar la carta de treball. De l'institut, va canviar al Sistema Universitari de Nova York; i d'ací, a l'extrem oest, a Portland (Oregon). El 1977, Manuel Sanchis Guarnier li va oferir l'entrada al Departament de Lingüística valenciana i va tornar definitivament a València.

—*¿Com era aquell Departament en una època de tanta crispació?*
—Pràcticament era una cosa que no existia: Estàvem fent-lo. Érem Sanchis Guarnier, Alfons Guirau i Antoni Ferrando i jo, que acabàvem d'entrar, i uns mesos després hi va entrar Vicent Simbor. Teníem tots els problemes infraestructurals d'una Universitat anquilosada, i la creació d'un nou departament. I més, un departament d'una matèria que fins aquell moment no havia conegut la Universitat valenciana tenia moltes resistències.

—*Les resistències, ¿eren més polítiques que acadèmiques?*
—Evidentment, sí, tot i que hi havia una certa inèrcia per part d'altres

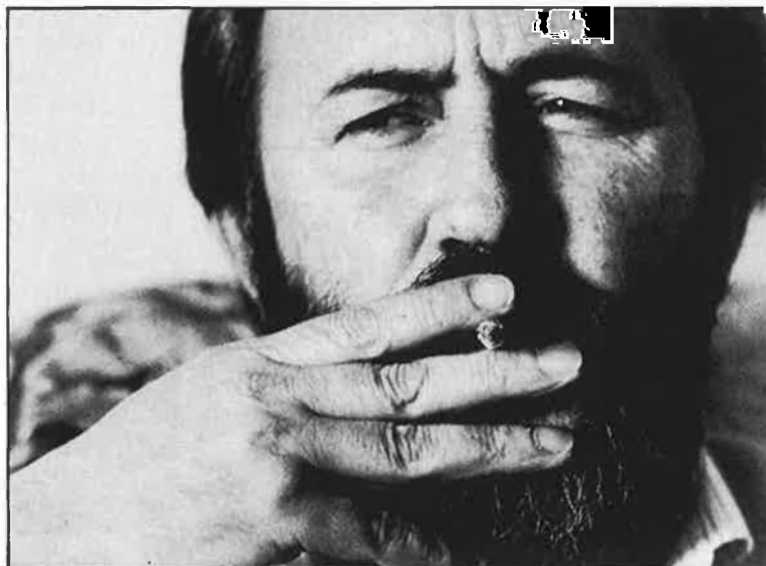
departaments que pensaven que, si el nostre creixia, era en contra d'ells. Però la màxima resistència era la del govern.

—*¿Vas començar a escriure arran de la teua incorporació a la Universitat?*

—Jo vaig començar a fer poesia en català estant als Estats Units i el meu primer llibre, *Adveniment de l'odi*, va eixir mentre jo estava allà.

—*¿Per què sent tu el més major de la generació del 70, en canvi ets l'últim que publica?*

—Jo havia escrit algun poema en català a finals dels 60. Ara, el meu desconeixement de la literatura que es feia en aquell moment al País Valencià era complet. Era complet i, sobretot, em

«La traducció evita que ens tanquem excessivament».

pense que no era el moment de la poesia; i no era el moment perquè vivíem sota la influència de *Nosaltres els valencians* i les inclinacions anaven més cap a la investigació històrica, la sociolingüística, la sociologia, l'economia... Jo pense que ens hi encarrilàvem més, encara que no d'una manera definida.

El pas a la poesia ja va ser estant jo a Portland. Va ser una casualitat... això que dius retrobar-te amb tu mateix, enfrontar-te amb la pàgina en blanc i allò que la poesia té de teràpia.

—*El teu pas pels EUA fa la impressió que determina una formació diferent a la de la resta de la generació de 1970...*

—No sé si massa diferent perquè la cultura, en poesia, està cada vegada més universalitzada; de tota manera, mentre estava als Estats Units vaig llegir prou poesia nord-americana, anglesa i, fins i tot, antologies de poesia francesa i italiana, i sobretot, llatinoamericana, que pense que m'ha influït.

—*¿Com vas viure la polèmica entre els realistes i els formalistes?*

—No massa directament, perquè la reacció dels formalistes es va produir quan jo estava als EUA, i d'altra banda, la meua poesia encara conservava molts elements de caràcter cívic no lligats a la tradició de la generació dels anys 60, sinó que responen a unes vivències comunes a la gent que es distingí en la poesia del realisme històric o social. Tanmateix, jo m'apartava formalment d'aquesta poesia, en el sentit que els autors que publicaven en els anys 60 seguien uns manifestos programàtics, com el famós llibre de Castellet i Molas o el manifest d'Alpera a *Identity Magazine*, cosa que jo no vaig

seguir mai, sinó que, ja dic, les meues influències anaven més per la poesia nord-americana i per alguns poetes llatinoamericans, alguns d'ells de poesia cívica, com César Vallejo o Neruda.

—*Has dit que la teua poesia «conservava», ¿això vol dir que has canviat?*

—Jo tampoc sóc qui per a jutjar la meua poesia, el que sí que m'han dit —algú, fins i tot ho ha escrit— és que hi ha una evolució que la fa més intimista, sense apartar-me de la meua poesia original. Ara, jo

procure que aquest intimisme pugui reflectir molts dels aspectes de la col·lectivitat. No sé si això es podria definir com intimisme col·lectiu.

—*No vol dir això que han mort les masses i han nascut les paraules...*

—No, no, no. Pense que les dues coses es mantenen.

—*Hi ha qui diu que tu ets una espècie de «patriarca», en el sentit que has publicat més pròlegs que ningú...*

—Ho repassava l'altre dia i no és cert, això: he escrit pròlegs per a qui m'ho ha demanat, i hi ha molta gent que n'ha fets més que jo. He fet pròlegs de llibres que m'han agradat i, normalment, de persones que considerava amigues.

—*Tu vas tenir una certa participació en la revista literària Lletres de canvi, i ara dirigeixes Encontre, de l'Ajuntament de València.*

—És una direcció compartida amb Josep Piera i Vicente Muñoz Puelles. La revista, inicialment, volia continuar la idea dels Encontres del Mediterrani.

ni, teòricament; en la pràctica, nosaltres volíem muntar una publicació ben feta i que anàs més enllà de la representació dels escriptors del Mediterrani, és a dir que hi entràs tot, fins autors nord-americans. La revista es plantejava en quatre idiomes bàsics, que són català, castellà, italià i francès, dels quals, lògicament predominen el català i el castellà.

—*¿De quina manera han incidit els Encontres del Mediterrani en els escriptors valencians?*

—Han ajudat a conèixer noves maneres de fer poesia; jo, per exemple, no tenia massa idea de la poesia palestina, i ara en tinc una noció bàsica. Igual m'ha passat amb els poetes egipcis i tunisians, amb els autors iugoslaus o romanesos. No podem dir que hagen influït, però, com a mínim, han ampliat els nostres coneixements.

—*Uns aplecs d'aquestes característiques, de cultures minoritàries com les mediterrànies, ¿davant de què o de qui s'organitzen?*

—No podria dir-t'ho. Almenys, la idea d'escriptors del Mediterrani, sempre l'he entesa com una excusa per a parlar de cultura. ¿Que la base és escriptors del Mediterrani? Doncs molt bé, perquè la cultura, al capdavant, no

té fronteres. Des del meu punt de vista, els Encontres no es practiquen contra altres cultures, en tot cas basen la nostra en les arrels pròpies del nostre món.

—*A banda de la teua faceta creadora, també has traduït Anne Sexton o Cummings al català, junt amb Isabel Robles, la teua dona...*

—Sí, i també vaig traduir Vicent Andrés Estellés, Carles Riba, Foix, Salvador Espriu en anglès, junt amb William Stafford. Cummings, el vaig descobrir als EUA, i em va atraure la seua concepció de la poesia; la seua total dedicació: l'afany de posar la poesia al dia, en el qual tant tenia a veure Ezra Pound. El cas d'Anne Sexton ha estat diferent. Em va impactar perquè era una manera molt directa de traure a la llum tots els seus problemes com a dona de classe mitjana i els problemes que s'aboquen cap a l'autodestrucció que es va resoldre en el suïcidi. També, la seua relació generacional amb Sílvia Platt i Robert Lowell. Ara estem preparant, Isabel i jo, una antologia molt més àmplia de Sexton.

—*Com a vice-president de l'Associació de Traductors, ¿creus que s'ha avançat molt en les traduccions estrangeres al català?*

—Això és molt important, perquè la traducció per a una cultura d'àmbit restringit, com és la nostra, evita que ens tanquem excessivament. La traducció és una finestra oberta a altres cultures que respon a una tradició ben present en aquest segle. Al País Valencià faltava —i continua faltant— una dedicació a la traducció; de moment, només l'editorial Gregal s'hi ha llançat. Jo també voldria que Tres i Quatre acceptàs aquesta idea perquè la traducció, per al traductor, implica un contacte molt més íntim amb les cultures i la possibilitat de donar a conèixer al nostre públic la gran literatura que es fa a altres llocs.

—*Tu també ets vice-president de l'Associació d'Escriptors pel País Valencià, ¿es pot dir que això és un sindicat de la paraula?*

—En certa manera, hem de caminar en la direcció de convertir-lo en una mena de reivindicació sindical, en una defensa de l'escriptor. Hem fet un estudi que demostra que els escriptors estem en una situació laboral molt per sota del salari mínim. Estem completament indefensos davant dels editors, tot i que sabem quins són els condicionaments de la nostra cultura, però qui els pateix més és l'escriptor. □

14 d'abril REPÚBLICA CATALANA

«Interpretant el sentiment i els anhels del poble que ens acaba de donar el seu sufragi, proclamo la República Catalana...»

(Barcelona, 14 d'abril de 1931)

Esquerra Republicana de Catalunya
convoca un
SOPAR DE COMMEMORACIÓ,
el proper dia 13, a Barcelona.

Reserva de tiquets:

Telèfon (93) 323 45 52 i 323 44 13

CAP A LA REPÚBLICA CATALANA